

Stručna konferencija
“Oporavak od ovisnosti - preokret u politikama i praksi 5”
13.12-14.12.2021, Hotel Hollywood, Sarajevo

Perspektiva usmerena na snage i kapital za oporavak

Assist. MA Marija Vučinić Jovanović
Univerzitet u Beogradu – Fakultet političkih nauka
Katedra za socijalnu politiku i socijalni rad
marija.vucinic@fpn.bg.ac.rs

Sadržaj

1. Paradigma oporavka
2. Pristup usmeren na snage
3. Kapital za oporavak od zavisnosti
4. Načini za izgradnju i podsticanje kapitala za oporavak

Paradigma oporavka

- Kraj 1980-ih i početak 1990-ih – zaokret od patologije i deficita ka snagama i resursima → pomerenje fokusa zaštite od epizoda akutne stabilizacije simptoma ka klijent-usmerenom upravljanju dugoročnim oporavkom.
- Prestanak upotrebe PAS/ adiktivnog ponašanja vs. životne prakse koje unapređuju dobrobit i kvalitet života.

Pristup usmeren na snage

1. Prepoznaje da skoro bilo šta može biti snaga ili prednost, u zavisnosti od konteksta;
2. Snage i resursi postoje u sklopu svih odnosa, grupa, zajednica i okruženja;
3. Praksa uključuje pomoć ljudima da iskoriste i svoje unutrašnje resurse/snage i svoje eksterne/sredinske resurse

Pristup je razvojan i usmeren na proces

Centralni principi pristupa usmerenog na snage (Saleebey, 2012) 1/2

1. Svaki pojedinac/ka, grupa, porodica i zajednica poseduje snage.
2. Trauma i zlostavljanje, zavisnost, bolest i druge poteškoće mogu biti štetni, ali mogu biti i izvori izazova i mogućnosti. Svaka osoba se posmatra kroz prizmu nade.
3. Pretpostavite da ne znate gornje granice kapaciteta za rast i promenu i ozbiljno shvatite aspiracije pojedinca, grupe i zajednice. Ljudi imaju potencijal za promenu.

Centralni principi pristupa usmerenog na snage (Saleebey, 2012) 2/2

4. **Najbolje služimo osobama u oporavku saradjujući sa njima.** Svako ima sposobnost da se oporavi i može to učiniti uz podršku.
5. **Svako okruženje je puno resursa.**
6. **Afirmacija perspektiva, percepcija i vrednosti ljudi u oporavku.**
7. **Briga, nega i kontekst.** Povezanost i brižni odnosi sa drugima zauzimaju centralno mesto u ljudskom iskustvu.

Perspektiva usmerena na snage i paradigma oporavka

Pristup usmeren na snage ne negira postojanje problema i izazova, već se u planiranju intervencija, podrške i usluga oslanja na ono što su snage i prilike, a kako bi se prevladali rizici, pretnje i prepreke

Viđenje oporavka kao procesa koji se odvija u zajednici, koji je u osnovi baziran na odnosima (a nije samo pitanje napora ili volje) i koji se oslanja na prihvatanje i podršku od strane porodica i lokalnih zajednica kao ključnog dela prevladavanja stigme i isključenosti iz zajednice suštinski je odraz pristupa usmerenog na snage (Best & Nišić, 2019:93).

Kapital za oporavak

Kapital za oporavak: širina i dubina unutrašnjih i spoljašnjih resursa potrebnih za pokretanje i održavanje procesa oporavka od ADD [alkohola i drugih droga] (Cloud & Granfield, 2008).

- Ekosistemski konceptualni okvir koristan za prepoznavanje, opis i analizu resursa i izvora podrške (dostupnih, ali i onih koji nedostaju i koje treba razviti ili osnažiti) na mikro, mezo i makro nivou.
- Menja se tokom vremena.
- U uzajamnom je odnosu sa izraženošću problema i može ukazati na intenzitet i dužinu korišćenja post-tretmanskih usluga sa ciljem podrške oporavku.

Kapital za oporavak

Kapital za oporavak sagledan iz ekosistemske perspektive

(Daddow & Broome, 2010:66)

Podsticanje izgradnje kapitala za oporavak

Podsticanje izgradnje kapitala za oporavak ostvaruje se kontinuitetom intervencija i zahteva njihovo integrisanje na različitim nivoima sistema (Hare, 2004 prema Žegarac, 2015:17) zdravstvene zaštite, socijalne zaštite, krivično-pravnog sistema, obrazovnog i sistema zapošljavanja...

1. Mikro- nivo

Fokus aktivnosti i intervencija je umeren na osobu ili klijent-sistem koji je korisnik/ca usluga odnosno osobu u oporavku

Moguće je ostvariti uticaj na sledeće domene kapitala za oporavak:

- *fizički/finansijski* (Cloud & Granfield, 2008; Granfield & Cloud, 1999; Neale et al., 2014; White & Cloud, 2008;),
- *humani* (Cloud & Granfield, 2008; Granfield & Cloud, 1999; Neale et al., 2014; White & Cloud 2008),
- *kapital ličnog oporavka* (White & Cloud, 2008);
- *zdravstveni* (Neale et al., 2014) i
- *rast* (Hewitt, 2007)
- *porodični/socijalni* (Cloud & Granfield, 2008; Granfield & Cloud, 1999; White & Cloud, 2008)

Primeri aktivnosti kojima se podstiče kapital za oporavak na mikro nivou:

- Aktivnosti u cilju unapređenja fizičkog i mentalnog zdravlja
- Pružanje pouzdanih i potpunih informacija o uslugama i mogućnostima za tretman
- (Peer) koučing, savetovanje i psihoterapija
- Grupni rad i porodična psihoterapija
- Socijalna pedagogija, socijalni rad sa pojedincem i porodicom
- Procena snaga
- Konkretna materijalna pomoć i novčana davanja
- Podrška stanovanju
- Aktivnosti u vezi sa obrazovanjem, obukom i zapošljavanjem, volontiranjem
- Sport i rekreacija ...

2. Mezo nivo i primeri aktivnosti kojima se podstiče kapital za oporavak na mezo nivou:

Fokus je na posredovanju između ljudi i sistema u okruženju

Moguće ostvariti uticaj na domen *porodični/socijalni kapital za oporavak* (Cloud & Granfield, 2008; Granfield & Cloud, 1999; White & Cloud, 2008)

Primeri aktivnosti kojima se podstiče kapital za oporavak na mezo nivou:

- Peer podrška
- Posredovanje i upućivanje na javne službe, zdravstvene ustanove i ustanove za tretman, ustanove socijalne zaštite, savetovaništva itd.
- Aktivnosti usmerene ka obezbeđivanju pristupa uslugama
- Vođenje slučaja - aktivnosti procene, aranžiranja pristupa uslugama, koordinacije i nadgledanja usluga koje treba da odgovore na klijentove potrebe
- Osnaživanje/ antipodčinjavajuća perspektiva

3. Makro nivo

Praksa na makro nivou je udaljena od neposrednog rada i direktnog kontakta sa osobama u oporavku. Fokus je na agencije, grupe, zajednice, institucije, sisteme i društvo.

Uticaj je moguće ostvariti na sledeće domene:

- *kulturni*(Cloud & Granfield, 2008) odnosno
- *kapital zajednice* (White & Cloud, 2008) ili
- *kolektivni kapital za oporavak* (Best & Laudet, 2010).

Primeri aktivnosti kojima se podstiče kapital za oporavak na makro nivou:

! Oporavak od zavisnosti uključuje koliko oporavak od same zavisnosti toliko i oporavak od društvene reakcije na zavisnost (marginalizacija, stigmatizacija, kriminalizacija, društveno isključivanje) !

- Aktivnosti usmerene ka sprečavanju stigme i socijalnog isključivanja korisnika/ca PAS i ljudi u oporavku
- Razvoj, raznovrsnost i dostupnost usluga u zajednici
- Procesi socijalnog planiranja,
- Organizacija zajednice, razvoj zajednice zasnovan na jakostima (Assets Based Community Development-ABCD)
- Kreiranje politika
- Zagovaranje i zastupanje/socijalna akcija, podizanje svesti, politička akcija, politička praksa
- Aktivnosti OCD, međunarodnih organizacija, mreža organizacija...

Zaključak

- Perspektiva snaga nam obogaćava da proces oporavka i ulogu osoba u oporavku i pružalaca usluga sagledamo na potpuno nov način.
- Kapital za oporavak, kao konceptualni okvir, reflektuje paradigmatiski zaokret ka dugoročnom ličnom i porodičnom oporavku. Iako njegov teorijski razvoj nije zaokružen i empirijski je nedovoljno istražen, mogućnosti i korisnost njegove primene se jasno naslućuju u oblasti adiktologije, ali i šire.
- Koncept kapitala za oporavak odražava pristup usmeren na snage, daje nam teorijski okvir za konceptualizovanje procesa oporavka, daje nam analitički okvir za identifikovanje i opis resursa, ali i okvir za praktično delovanje na mikro, mezo i makro nivou.
- Uvećanje kapitala za oporavak zavisi od personalnih, interpersonalnih, organizacionih i društvenih faktora.
- Neophodno je sistemsko razumevanje načina na koji osoba u oporavku interreaguje sa svojim okruženjem i na koji način različiti akteri/ke mogu doprineti izgradnji i podsticanju kapitala za oporavak na ličnom, porodičnom/sredinskom i nivou zajednice odnosno kulture.

Diskusija

- Koji je pristup dominantniji u našem kontekstu – medicinski ili onaj usmeren na snage?
- U kojim okvirima Vi delujete?
- Kako vidite svoje i mesto svoje organizacije/ustanove/službe u izgradnji i podsticanju kapitala za oporavak?
- Koje aktivnosti vi već sprovodite? A koje biste mogli da počnete?
- Šta je potrebno da bismo razvili kulturu oporavka i osnažili kapital i osoba u oporavku i profesionalaca/pružalaca usluga?

Hvala na pažnji!